SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ
VAO/EVY/Mika Mänttäri

Puolustusvaliokunnalle

HE 225/2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

1. Yleistä

Hallitus ehdottaa sotilastapaturmalainsäädännön uudistamista. Lakiuudistuksen tavoitteena on saattaa sotilastapaturmia koskeva lainsäädäntö ajan tasalle ja taata aseellista, aseetonta ja siviilipalvelusta suorittaville sekä kriisinhallintatehtäviin osallistuville oikeantasoinen turva palveluksesta aiheutuvien tapaturmien ja sairauksien varalta. Tarkoituksena on täsmentää korvattavien vahinkotapahtuman määrittelyjä niin, että palveluksessa aiheutuneet vammat ja sairaudet sekä henkilöllä jo olleiden sairauksien ja vammojen palveluksesta johtuva paheneminen tulisivat riittävän kattavasti korvattaviksi.

Uudistuksella parannetaan sekä asevelvollisuutta suorittavien että kriisinhallintatehtäviin osallistuvien henkilöiden korvausturvaa palveluksessa aiheutuvien tapaturmien ja sairauksien varalta. Lainsäädännöllisen selkeyden vuoksi kotimaassa asevelvollisuutta suorittaville ehdotetaan säädettäväksi oma sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamista koskeva lakinsa. Vastaavasti ulkomailla kriisinhallintatehtävissä oleville ehdotetaan säädettäväksi oma tapaturman ja palvelussairauden korvaamista koskeva lakinsa. Voimassa oleva sotilastapaturmalaki kumottaisiin. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

2. Laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta

Lakia sovellettaisiin varusmiehiin, kertausharjoituksissa oleviin, siviilipalvelusvelvollisiin, naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittaviin, kadetteihin, Raja- ja merivartiokoulun peruskurssin oppilaisiin sekä eräisiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaisiin toimintoihin osallistuviin. Henkilöllinen soveltamisala on tältä osin tarkoitus säilyttää entisellään. Lain asiallinen soveltamisala säilyisi myös pääosin ennallaan. Kaikki palvelukseen kuuluva toiminta olisi edelleen lain antaman turvan piirissä. Palvelusaikaan sisältyvän vapaa-ajan osalta muut kuin palveluksesta johtuvat pahoinpitelyt rajattaisiin pois korvattavuuden piiristä.

Sotilastapaturmalakia ja sen soveltamiskäytäntöä kohtaan on esitetty kritiikkiä sekä asevelvollisena että sotilaallisessa kriisinhallinnassa vahingoittuneiden taholta. On esitetty, että tietyissä yksittäistapauksissa laki ja sen tulkinta rajaavat tarpeettoman tiukasti korvattavuuden ulkopuolelle vahinkoja, joiden korvattavuus olisi perusteltua huomioon ottaen asevelvollisten palvelusolosuhteiden erityiset riskitekijät.

Uusi asevelvollisia koskeva laki parantaisi heidän tapaturmaturvaansa siten, että korvaamisen kynnys madaltuisi nykyisestä. Keskeinen periaate on, että kaikki palveluksesta aiheutuvat vammat tai sairaudet oikeuttaisivat korvaukseen. Palveluksen aikaiset olosuhteet, joihin sisältyy erityisesti fyy-

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi
Puhelin 0295 16001
Telekopio (09) 6980 709
e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

sisesti kuormittavia tekijöitä, on tarkoitus ottaa huomioon korvaamisen perusteissa. Esimerkiksi tilanteet, joissa jokin aikaisempi vika tai vamma pahenee palveluksen takia, tulisivat selvästi korvattavuuden piiriin. Lakiin on sisällytetty myös erityinen säännös henkisen järkytysreaktion korvaamisesta.

3. Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä

Kriisinhallintatehtäviin liittyvä turva erotettaisiin omaan lakiinsa soveltamisalan selkeyttämiseksi. Kriisinhallintatehtäviin osallistuvat ovat palvelusuhteessa valtioon, joka on työnantajan asemassa. Sama koskee myös Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan osallistuvia. Kriisinhallinnassa olosuhteet eroavat kotimaan asepalveluksesta ja myös ehdotettavat etuudet ovat osin laajemmat kuin asevelvollisina vahingoittuneilla.

Ehdotettava laki koskisi kaikkea kriisinhallintaa. Olennainen uudistus on se, että siviilikriisinhallintaa osallistuvat henkilöt saisivat vastaisuudessa saman turvan kuin sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuvat. Turva ulotettaisiin myös Euroopan unionin rajaturvallisuusviraston toimintaan osallistuviin rajavartijoihin. Eduskunnassa on myös parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys laeiksi puolustusvoimista annetun lain, aluevalvontalain ja asevelvollisuuslain muuttamisesta (HE 94/2016 vp). Siinä ehdotetaan, että kansainvälisen avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuvaan henkilöstöön sovellettaisiin tässä esityksessä ehdotettavaa lakia tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä. Samoin eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys sisäministeriön hallinnonalan kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 107/2016 vp). Siinä todetaan tarkoituksena olevan, että tässä esityksessä ehdotettavaa lakia tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä sovellettaisiin myös kansainvälisen avun antamiseen osallistuviin poliisimiehiin ja yhteisvastuulausekkeeseen perustuvaa rajaturvallisuusapua toisessa EU-jäsenvaltiossa antaviin rajavartiomiehiin.

Ehdotettava laki kattaisi koko palvelussuhteen ajan ilman rajoituksia. Palvelusvapaan aika olisi siten myös turvan piirissä. Myös varsinaiseen kriisinhallintaan osallistumista edeltävä koulutusaika kuuluisi turvan piiriin.

Kriisinhallintatehtävien muuttuminen viime vuosikymmenien kuluessa on ollut yksi peruste lainsäädännön uudistamiselle. Kansainvälinen kriisinhallintatoiminta on lisääntynyt ja muuttunut luonteeltaan entistäkin vaativammaksi. Kriisinhallintaan osallistuvalta edellytetään kykyä toimia erittäin vaativissa tehtävissä vaikeissa olosuhteissa, jotka sisältävät monenlaisia riskitekijöitä. Sekä sotilaallisen kriisinhallinnan että siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivat kohtaavat fyysisten rasitusten lisäksi erityistä psyykkistä kuormitusta.

Kriisinhallintatehtävien erityisolosuhteet tulee ehdottavan lain nojalla ottaa huomioon korvausharkinnassa. Tapaturmien ja palvelussairauksien korvattavuuden kynnys siten madaltuisi kriisinhallinnassa vastaavasti kuin asevelvollisuutta suorittavilla. Palveluksesta aiheutuvat psyykkiset seuraukset olisivat nykyistä selvemmin korvattavissa.

Ehdotukseen sisältyy myös olennainen ansionmenetyskorvausten tason parantaminen. Pysyvän työkyvyttömyyden johdosta ansioturvan vähimmäistasoa korotettaisiin kuten asevelvollisillakin. Li-

säksi lyhytaikaisen työkyvyttömyyden johdosta maksettava päiväraha olisi aina vähintään sen suuruinen kuin palvelusajan palkka sopimusajan loppuun saakka.

Kriisinhallintaa osallistuneille ehdotetaan säädettäväksi uusia lisäetuuksia pysyvän vammautuminen tai kuoleman varalta. Lisäksi kriisinhallintaa osallistuneille ehdotetaan säädettäväksi oikeus erityiseen psyykkiseen tukeen, vaikka heille ei olisi aiheutunut varsinaista vammaa tai sairautta palveluksessa. Psyykkinen tuki koskisi takautuvasti myös ennen uuden lain voimaantuloa palveluksessa olleita kriisinhallintaveteraaneja. Psyykkisen tuen saamisen kynnys olisi matala eikä se edellyttäisi hakijalla tapaturmana tai palvelusairautena korvattavaa vammaa tai sairautta. Tukea voisi saada yhden vuoden ajan.

Koska hallitus ehdottaa korvausturvan parantamista, se tuo myös mukanaan uusia kustannuksia.. Uudistusten aiheuttamaksi korvausmenon kasvuksi on arvioitu noin 800 000 euroa vuodessa.